

DIEVENTAAL EN DIEVENSTREKEN (1630-1895)

W.J. Braekman

1. Bargoens of 'Brigade'

Willem Fransken f^s Heyndricx, een geboren Kortrijkzaan, "gheen ambacht connende", was een landloper "in ghewijs" d.i. in de trant van "Egiptenare". Op 25 februari 1630 wordt hij in een herberg te Lokeren, "wesende in gheselschap van noch ander vagabonden, oock loopende in ghelijckerwijse van Egiptenaers", door de wetsdienaars van de Oudburg te Gent aangehouden.¹ Hij wordt ervan beschuldigd in die herberg, *naer eenighe voorgaende onderlijnghe vremde ende onbekende woorden, met [zijn] rapiere te infligeren*² *eene steke dweers door de liessche van eenen Cornelis Jacobssen, gheseyt soetebeck, oock egiptenare.*

Het slachtoffer overlijdt en Willem Fransken wordt vóór de pilaren van het Gravensteen te Gent in het openbaar onthoofd.

Begin juli 1732 wordt een zekere Therese Petiers samen met een bende andere landlopers opgepakt.³ *Ze seght geene egiptenesse te wesen ende bekendt te connen spreken eene vreemde taele die sij leeren van hunne ouders ende onderlijnghe met elkanderen spreken, de welcke men in Duytslandt noemt de heijdensche taele ende in Vranckrijck de egipten taele.*

Het jaar nadien wordt een andere vagabond er door een medegevangene van beschuldigd⁴ dat hij "heeft gheropen inde eijdensche taele: 'Romelij, romelij', beteekenende 'vrouw, vrouw'". In een verhoor van een bende landlopers in 1745 blijkt dat een zekere Marie

Jentij, geboren te Petegem, "de vremde taele, die sij cunnen spreken, gheleert thebben van jonghs af van elckanderen". Een andere bedelares zegt ze geleerd te hebben van haar ouders.

In december 1748 worden in de herberg "den hutsepot" te Zwijnaarde drie dieveggen opgepakt. Een getuige verklaart dat "de selve vrouwpersonen onder elck anderen hebben ghesprocken eene vremde taele, die niet verstandelijk is".⁵

Deze vreemde taal was het bargoens, ook wel "brigade" genoemd. Deze taal zal in essentie wel dezelfde geweest zijn als die welke men nog tot op het einde van de negentiende eeuw sprak te Roeselare,⁶ te Zele⁷ en te Sint-Niklaas⁸ en waaraan in oude liederen en zegswijzen soms wordt gerefereerd.⁹

2. Dievenstreken

Franchois Lavijs uit Duinkerke had reeds jaren in Brabant en Vlaanderen rondgezworven toen hij in Gent werd opgepakt. Samen met zijn "compaignon, in de wandelynghe ghenaeemt den grootten Cornelis" had hij op zondag 28 augustus 1633 in de Sint-Baafskerk een offerblok "gelicht".¹⁰

Franchois hield de wacht terwijl zijn gezel "met zeker visbaleijne, bestreken ofte betteret"¹¹ met voghel terre, uutten blocq van onse lieve vrouwe" verscheidene koperen muntstukjes haalde. Beiden werden gegeseld, gebrandmerkt en voor twintig jaar verbannen.

Een grote bende die circa 1895 vooral in de omgeving van Tienen talrijke dief-

stallen pleegde, werd begin 1896 opgerold. De kranten van die tijd brachten er uitvoerig verslag over uit. Een merkwaardig detail is wel het gebruik dat de bende blijkt gemaakt te hebben van een op bijgeloof berustend middel. Dit werd door hen gebruikt om de honden van de pachthoeven, waar ze wilden inbreken, het blaffen te beletten.

De *Gazette van Gent* van 7 februari 1896 meldt dat één van de aangehouden bendeleden ondervraagd werd over de manier waarop ze de honden tot zwijgen brachten. Hij vertelde *dat zij aan de honden stukken wolvenlever toewierpen, van dieren gedood tusschen den 25 maart en den 15 auguste, en wanneer de honden daarvan geëten hadden [ze] zich stil hielden en 's nachts niet roerden.*

Het is zeer waarschijnlijk dat dit middel op een oeroud bijgeloof teruggaat waarbij niet alleen de bekende vijandschap tussen hond en wolf, maar ook de astrologie een rol speelde.

Dergelijke geheime kennis van boosdoeners en bedriegers is slechts zeer sporadisch bewaard gebleven. Ook is het merkwaardig dat dergelijke praktijken nog tot het einde van de vorige eeuw in voege zijn gebleven, in een tijd dat wolven in onze streken al heel zeldzaam geworden waren.

NOTEN

1 RA GENT, *Oudburg*, nr. 2202.

2 *infligeren* : toebrengen.

3 RA GENT, *Oudburg*, nr. 2232, fol. 68.

4 *Idem*, nr. 2232, fol. 111v.

5 RA GENT, *Oudburg*, nr. 2236, fol. 120v; ook nog fol. 180r.

6 VERSTAPPEN (J.) en SIMONS (G.). *Roversbenden in Vlaanderen*. Blankenberge, z.d., p. 141.

7 TEIRLINCK (Is.). *Woordenboek van Bargoensch (Dieventaal)*, (Roeselare, 1886) en H. DE SEYN-VERHOUGSTRAETE, *Het Bargoensch van Roeselare* (Roeselare, 1880).

8 DEWULF (M.). *Bargoens te Sint-Niklaas*. Gent, Kon. Bond Oostvl. Volkskundigen, 1980, met verdere bibliografie.

9 DE PADUWA (E.). Bargoens of dieventaal. *Brabantse Folklore*, 3, p. 69-71.

10 RA GENT, *Leenhof St. Baafs*, nr. 1232.

11 *beterret* : met "terre", d.i. lijm van door koken ingedikte lijnzaadolie, ingesmeerd.